

Paweł Karp
Uniwersytet Zielonogórski

POSTAWA HENRYKA IX GŁOGOWSKIEGO I JANA ŻAGAŃSKIEGO WOBEĆ WYPRAW HUSYCKICH W ROKU 1432 W ŚWIELE LISTÓW WÓJTA NOWOMARCHIJSKIEGO DO WIELKIEGO MISTRZA ZAKONU KRZYŻACKIEGO

W dziejach ruchu husyckiego rok 1432 miał niezwykle istotne znaczenie. Osiągnięte w tym okresie wielkie sukcesy dyplomatyczne miały swoje źródło w zwycięstwach militarnych wojsk husyckich. Czechy były już wówczas od 12 lat pogrążone w walkach zapoczątkowanych niewielkimi starciami pod Sudomierzem, a zwłaszcza bitwą na Witkowej Górze pod Pragę, która była pierwszym, obrosłym legendą zwycięstwem husytów nad armią krucjatową¹. Wielka wyprawa czeska skierowana na przełomie lat 1429 i 1430 na tereny Rzeszy dotarła do Bawarii i Frankonii, nie tylko nie mając okazji do stoczenia walnej bitwy, ale i nie napotykając nawet bardziej zorganizowanych prób zbrojnego oporu. Z relacji współczesnej wydarzeniom kroniki Bartoška z Drahonic wyłania się obraz całkowitej bezsilności wobec najeźdźców, czego znamionnym przykładem były kolejne poselstwa kierowane do wodzów husyckich z prośbą o pokój za cenę znacznych sum pieniędzy (łącznie wynosić one miały aż 45 tys. florenów)². Dla Rzeszy, a zwłaszcza osobiście dla króla niemieckiego Zygmunta Luksemburskiego, była to ogromna zniewaga. Kontrakcja zbrojna zorganizowana pod hasłem kolejnej, piątej już krucjaty antyhusyckiej okazała się jednak całkowitym fiaskiem. W dniu 14 sierpnia 1431 roku pod Domažlicami krzyżowcy na samą wieść o zbliżaniu się przeciwnika rzucili się do panicznej ucieczki, porzucając m.in. całą składającą się z ponad 130 dział artylerię³. Trudno było o bardziej oczywisty dowód, że nieudolne próby militarnego rozwiązania kwestii husyckiej podejmowane pod wodzą władcy niemieckiego nie przyniosą żadnego rezultatu.

Czesi osmieleni takimi sukcesami zorganizowali w roku 1432 kolejne wyprawy poza swoje granice (tzw. wspaniałe pochody). W marcu ich dwie armie skierowały się przez Śląsk i Łużyce do Brandenburgii, docierając aż do miast Bernau

¹ Vavřinec z Březové, *Husitská Kronika*, red. F. Heřmanský, Praha 1954, s. 74-77.

² *Kronika Bartoška z Drahonic*, [w:] *Ze zpráv a kronik doby husitské*, red. I. Hlaváček, Praha 1981, s. 247.

³ *Ibidem*, s. 252; J. Durdik, *Sztuka wojenna husytów*, Warszawa 1955, s. 203-209.

i Gersdorf na północny-wschód od Berlina⁴. Mimo że husyci zanotowali wówczas kilka niepowodzeń (m.in. nie udało się zdobyć szturmowanego Frankfurtu nad Odrą) wrażenie tej kolejnej bezkarnej wyprawy było ogromne. W efekcie 23 sierpnia elektor saski Zygmunt i margrabia miśnieński Fryderyk, chcąc uniknąć pustoszenia swoich ziem, zawarli z wodzami stronnictw taborytów i „sierotek” zawieszenie broni do 11 listopada 1434 roku, co kosztowało ich 10 tys. florenów⁵. Podobne efekty wywołały „wspaniałe pochody” na teren Śląska. Jako pierwszy zmuszony był zawrzeć rozejm Przemko opawski⁶, za jego przykładem poszli inni książęta oraz stany księstwa świdnicko-jaworskiego i wrocławskiego⁷. Wkraczające na Śląsk wojska husyckie znaczyły swój pochód „mit morden und branden”, jak podawała relacja rady miejskiej Zgorzelca złożona Zygmunтови Luksemburskiemu w czerwcu 1432 roku⁸. We wrześniu husyci zgodzili się także na odsprzedanie obsadzonych przez nich Otmuchowa, Niemczy i Kluczborka, w zamian za co otrzymać mieli 10 tys. kop groszy praskich⁹. Biskup wrocławski Konrad relacjonujący w liście do wielkiego mistrza zakonu krzyżackiego wydarzenia na Śląsku ukazał całą bezradność tamtejszych książąt, pisząc o zawieraniu rozejmu, by tylko uniknąć dalszego pustoszenia kraju¹⁰.

W drugiej połowie lipca doszło w Pabianicach do zawarcia przymierza pomiędzy Władysławem Jagiełłą i wodzami husyckich stronnictw taborytów i „sierotek”, którego

⁴ Zob. R. Jecht, *Der Zug der Hussiten nach der Mark im Jahre 1432*, „Forschungen zur Brandenburgischen und Preussischen Geschichte” 1912, 25, s. 29-50.

⁵ *Urkundliche Beiträge zur Geschichte des Hussitenkrieges in den Jahren 1419-1436*, red. F. Pa-lacký, Bd. 2, Prag 1873 (Neudruck Osnabrück 1966), nr 819, s. 304-306. Powołujący się na ten dokument E. Kroker, *Sachsen und die Hussitenkriege*, „Neues Archiv für Sächsische Geschichte und Altertumskunde” 1900, 21, s. 38-39, nie podał sumy okupu. Wymienia ją bowiem dopiero dokument z 8 września wraz z podaniem szczegółów dotyczących wypłaty należności w dwóch częściach po 5 tys. florenów, *Urkundliche Beiträge...*, nr 825, s. 314.

⁶ List księcia oleśnickiego Konrada Krzyżaka do wielkiego mistrza zakonu krzyżackiego z 15 maja 1432 r., *Geschichtsquellen der Hussitenkriege*, red. C. Grünhagen, [w:] *Scriptores rerum Silesiacarum*, Bd. 6, Breslau 1871, nr 157, s. 108.

⁷ „dÿ fursten in der Slesie, mittenander vsgenomen herzoge Ludwig zv Legenitz, Man-nen vnd stete der furstenthum Sweydenitz Jauwer vnd Breslaw, vnd auch andir vmblegende lande vnd Stete rurende an vnsers aller gnedigsten herrn des Romischen etc. konigis land zu Gorlitz mit den Ketzir von sand Johannis tage des tewffers vnsers herrn Jesu Christi nechst vorgangin zwey Jar als [...] gefredet habin”, list rady miejskiej Zgorzelca do wielkiego mistrza z 11 sierpnia 1432 r., Geheimes Staatsarchiv Preußischer Kulturbesitz Berlin-Dahlem, HA, XX, OBA, Nr 6184.

⁸ *Geschichtsquellen der Hussitenkriege*, nr 159, s. 111.

⁹ Dokument z 13 września precyzował nawet bardzo dokładnie, niczym umowa *stricte* handlowa, jak owa suma może być przeliczona na floreny. *Urkundliche Beiträge...*, nr 826, s. 314-317.

¹⁰ „Und denne von der beredunge, die geschen ist czwischen fursten, landem und ste-ten in der Slezie und den ketzern lossen wir euch wissen, als die ketzcer mit irer macht in die Slezie qwomen und heerten und brandten, do begerten sie selbir, das man mit in eynen frede uffneme und lisse nich die land also vortrebin”, *ibidem*, nr 834, s. 328.

celem była wspólna walka przeciw zakonowi krzyżackiemu¹¹. Czesi potwierdzili to 8 września 1432 roku, wysyłając wielkiemu mistrzowi z Kutnej Hory, gdzie układ został przyjęty przez sejm, list wzywający go do zadośćuczynienia za szkody wyrządzone Polsce przez Zakon, a *de facto* będący wypowiedzeniem wojny¹². Miało to również wpływ na politykę książąt śląskich, których kilku, w tym Henryk IX i Jan żagański, znalazło się wówczas w gronie sojuszników króla polskiego i brało udział w zjeździe omawiającym przygotowania wojenne w 1433 roku¹³.

Rozpoczęte po klęsce domażlickiej próby dyplomatycznego rozwiązania kwestii husyckiej w Czechach uwięzione zostały powodzeniem i w maju 1432 roku w Chebie (niem. Eger) ustalono zasady, na jakich Czesi wystąpią na soborze w Bazylei¹⁴. Ugoda ta nie zahamowała wcale husyckich wypraw wojennych, zresztą – zapewne z pełnym rozmysłem – nie podnosiła ona wcale kwestii zawieszenia broni¹⁵. Rok 1432 przyniósł więc stronnictwom husyckim szereg sukcesów, zarówno militarycznych, jak i dyplomatycznych. Zwieńczeniem tak prowadzonej polityki było wyruszenie 6 grudnia z Domażlic czeskiego poselstwa na sobór. Był to akt niezwykle symboliczny, jako że kilkanaście miesięcy wcześniej właśnie pod tym miastem piąta i ostatnia z antyhusyckich krucjat zakończyła się haniebną ucieczką krzyżowców z pola bitwy.

Prezentowane poniżej trzy listy krzyżackiego wójta Nowej Marchii, Heinricha von Rabensteina, do wielkiego mistrza Paula von Rusdorfa obejmują okres od marca do lipca 1432 roku¹⁶. Nowa Marchia bezpośrednio granicząca z Rzeszą stanowiła dla zakonu krzyżackiego obszar o bardzo istotnym znaczeniu. To strategiczne położenie ważne było zwłaszcza jako bezpieczny szlak, którym w razie wojny z Polską można by było skierować posiłki dla zakonu w postaci wojsk cięższych z Rzeszy. Jednocześnie krzyżackie władze Nowej Marchii realnie odczuwały zagrożenie husyckimi akcjami zbrojnymi, regularnie podejmując ten temat w korespondencji z Malborkiem. Jest to bardzo wyraźnie widoczne w okresie

¹¹ Joannis Długossi, *Historiae Polonicae libri XII*, wyd. A. Przeździecki, t. 4, Cracoviae 1877, s. 472-473; A. Neubauer, *Kněz Prokop Holý*, „Český časopis Historický” 1910, 16, s. 374-375; F. Šmahel, *Husitská revoluce*, t. 3, Praha 1993, s. 254-256.

¹² List w całości cytowany jest w: *Fortsetzung zu Peter von Dusburgs Chronik von Conrad Bitschin*, hrsg. von M. Töppen, [w:] *Scriptores rerum Prussicarum*, Bd. 3, red. T. Hirsch, M. Töppen, E. Strehlke, Leipzig 1866 (Nachdruck Frankfurt am Main 1965), s. 500, przyp. 5.

¹³ Zob. P. Karp, *Księstwa głogowskie, żagańskie i krośnieńskie na szlaku „wspaniałych pochodów” husyckich (1428-1433)*, „Studia Zachodnie” 2006, 8, s. 55-68.

¹⁴ *Urkundliche Beiträge...*, nr 802, s. 281-283; F. Šmahel, *op. cit.*, s. 249-252.

¹⁵ Na znaczenie wyprawy do Brandenburgii zakończonej tuż przed zawarciem układu w Chebie jako elementu wprost wzmacniającego pozycje Czechów na soborze zwrócił uwagę R. Jecht, *op. cit.*, s. 43.

¹⁶ Tematyka husycka była także podejmowana w dalszych listach wójta do wielkiego mistrza z okresu kwiecień-wrzesień 1432 r., zob. *Regesta historico-diplomatica Ordinis S. Mariae Theutonicorum 1198-1525*, Pars 1, Vol. 1: 1198-1454, ed. E. Joachim, red. W. Hubatsch, Göttingen 1948, nr 6046, 6050, 6083, 6111, 6143, 6181, 6261.

zapoczątkowanym wielką wyprawą czeską na przełomie lat 1429 i 1430¹⁷. W listach tych wyrażana była obawa, by nowomarchijska część państwa zakonnego nie została w razie ataku pozostawiona bez pomocy wielkiego mistrza. Przebieg polsko-czeskiej wyprawy do Nowej Marchii w roku 1433 dowiódł, jak trudnym zadaniem okazało się skierowanie tam szybkiej, a przede wszystkim skutecznej pomocy militarnej z Prus¹⁸. Listy von Rabensteina pochodzą z okresu niezwykle burzliwego dla Śląska, wielokrotnie doświadczanego wówczas husyckimi wyprawami, które w odróżnieniu od większości najazdów z lat ubiegłych realnie zagroziły także księstwu głogowskiemu. Listy przynoszą informacje o zróżnicowanym charakterze – od pogłosek po ciekawe szczegóły rozejmu czy też plany polityczne co do obsadzenia tronu czeskiego. Całość stanowi więc interesujące źródło dla oceny ówczesnej polityki księcia głogowskiego i żagańskiego widzianej z perspektywy krzyżackich władz Nowej Marchii.

Pierwszy list z 18 marca, wysłany z Kostrzyna, zawiera bardzo intrygującą informację, mogącą rzutować na ocenę postawy Jana żagańskiego wobec husytów. Wójt informował w nim bowiem wielkiego mistrza o ostrzeżeniu, jakie do niego dotarło, jakoby książę zamierzał przyjąć Polsce z pomocą przeciw zakonowi z oddziałem tysiąca husytów. Brak jednak przedstawienia w liście jakichkolwiek konkretnych przesłanek wyjaśnienia takiej postawy księcia żagańskiego. W związku z tym informację tę należy więc traktować jedynie jako jedną z licznych pogłosek nasilających się w miarę zbliżania się owianych grozą wypraw husyckich do granic państwa zakonnego. Awanturniczy charakter księcia, znanego z konfliktu z klasztorem kanoników regularnych w Żaganii i sporów z bratem Henrykiem IX, mógł z pewnością uwiarygodnić tego typu groźby. List ten należy jednak uznać za źródło mówiące o krzyżackiej ocenie stosunku księcia Jana do husytów i zakonu, nie zaś jego rzeczywistych działaniach. Najlepiej odzwierciedlił je przecież przebieg polsko-husyckiej wyprawy do Nowej Marchii i na Pomorze Gdańskie w 1433 roku, w której książę nie wziął udziału.

Drugi z prezentowanych listów, z 29 kwietnia, dotyczy okresu, gdy wojska taborytów i „sierotek” wycofywały się już z Brandenburgii. Przebywający w Gorzowie wójt zawiadamiał o tym wielkiego mistrza, określając jednocześnie kierunek odwrotu husytów – „nach herczogen Heinrichs lande”. Zdaniem von Rabensteina książę przepuścił oddziały czeskie przez przeprawę pod Krosnem. Wójt pisał również o podjęciu dalszych działań mających potwierdzić rzeczywisty kierunek

¹⁷ Korespondencja wójta do wielkiego mistrza (oraz kierowana do władz krzyżackich Nowej Marchii) z lat 1430-31 zawiera informacje o akcjach zbrojnych husytów, przygotowaniach wojennych czynionych na obszarze Nowej Marchii i przewidywanym uderzeniu na jej teren husytów i Polaków, zob. *ibidem*, nr 5265, 5275, 5372, 5429, 5470, 5531, 5581, 5582, 5583, 5589, 5635, 5713, 5780, 5833, 5847.

¹⁸ Zob. E. Rymar, *Polsko-czeska wyprawa zbrojna do Nowej Marchii w 1433 r.*, „Przegląd Zachodniopomorski” 1993, t. 37, z. 1, s. 31-56.

marszu husytów. Przebieg wydarzeń w kwietniu 1432 roku wykazał słuszność przypuszczeń von Rabensteina.

Najdłuższy i zawierający szczegóły dotyczące postawy Henryka IX wobec wkraczających na teren jego księstwa wojsk husyckich jest list pisany z Gorzowa, datowany na 4 lipca. W tym wypadku źródłem informacji wójta był jeden z rajców Frankfurtu nad Odrą. Przekazał on, że Czesi spod Głogowa przeszli pod Ścinawę, gdzie szykują się do przeprawy przez Odrę. Najbardziej interesujące są przedstawione w liście szczegóły rozejmu zawartego wówczas z nimi przez księcia głogowskiego. Henryk IX zmuszony był wypłacić 1400 guldenów, a ponadto zaopatrzyć Czechów w 40 beczek piwa¹⁹. W dołączonym liście rajcy Frankfurtu nad Odrą zawiadamiali wielkiego mistrza o przebywaniu oddziałów husyckich na ziemiach Konrada ścinawskiego i potwierdzali ciągle zagrożenie atakiem husytów na państwo zakonne. Co ciekawe, list ten, pisany jeszcze przed rozmowami w Pabianicach, zawiera także wiadomość o planowanych rokowaniach w Pradze, gdzie zamierzano ustalić nawet objęcie tronu czeskiego przez najstarszego syna Władysława Jagiełły.

Prezentowane poniżej listy pochodzą z bardzo bogatego zbioru archiwaliów krzyżackich przechowywanych obecnie w Geheimes Staatsarchiv Preußischer Kulturbesitz Berlin-Dahlem, a pochodzących z dawnego archiwum w Królewcu. Najlichnieszą jego część stanowi Ordensbriefarchiv (ok. 30 tys. jednostek) obejmujący lata 1198-1525. Cennym przewodnikiem po tym zbiorze jest wydawnictwo *Regesta historico-diplomatica Ordinis S. Mariae Theutonicorum 1198-1525* opracowane w Królewcu przez Ericha Joachima i przygotowane do druku przez Walthera Hubatscha w Getyndze, gdzie zbiory królewieckie były czasowo przechowywane^{20*}.

¹⁹ W porównaniu z innymi układami tego typu zawieranymi w roku 1432 suma 1400 guldenów (floreń) nie wydaje się zbyt wysoka. Ponieważ pieniądze uzyskane w ten sposób przeznaczane były przez husytów m.in. na zakup broni, warto przytoczyć przykłady ilustrujące jej ceny w omawianym okresie. W roku 1431 we Frankfurcie nad Menem zakupione zostały trzy lekkie działa (taraśnica i foglerze) za sumę 10,5 florena. W tym samym roku na zamówienie Norymbergi wykonano tam 403 sztuki ręcznej broni palnej, co pochłonęło kwotę 242 florenów, B. Rathgen, *Das Geschütz im Mittelalter*, Berlin 1928 (Reprint Düsseldorf 1987), s. 54, 71. Bogate źródła lużyckie z okresu wojen husyckich przynoszą m.in. informacje o dziale średniego kalibru (waga ok. 2 cetnarów) zakupionym w 1432 roku za sumę 9,5 grzywny, czyli ok. 23 florenów reńskich, *Görlitzer Ratsrechnungen, Codex diplomaticus Lusatiae superioris II*, Bd. 2, red. R. Jeht, Görlitz 1900-1903, s. 388.

²⁰ *Regesta historico-diplomatica Ordinis S. Mariae Theutonicorum 1198-1525*, Pars I, Vol. 1-3: 1198-1525, ed. E. Joachim, red. W. Hubatsch, Göttingen 1948-1973.

* Za uwagi dotyczące odczytu dziękuję prof. Joachimowi Zdronce.

Aneksy

1.

Kostrzyn, 18 III 1432

Wójt Nowej Marchii [Heinrich von Rabenstein] ostrzega wielkiego mistrza zakonu krzyżackiego [Paula von Rusdorfa], że książę Jan żagański może wspomóc Polskę przeciw Zakonowi liczącym tysiąc ludzi oddziałem wojsk husyckich.

Oryg.: Geheimes Staatsarchiv Preußischer Kulturbesitz Berlin-Dahlem, HA, XX, OBA, nr 6012. Papier 27 x 18,5 cm. Pieczęć o średnicy 3,6 cm.

Adres: Dem Erwardigin homeister duczschis ordens mit allir Erwardigkeit Tag vnd nacht ane allis sumen Suderliche gar grosse Trafliche vnd ernste macht for ane lieth

Druk: Geschichtsquellen der Hussitenkriege, red. C. Grünhagen, Scriptorum rerum Silesiacarum, Bd. 6, Breslau 1871, nr 153, s. 107.

Reg.: Repertorium der im Kgl. Staatsarchive zu Königsberg i. Preussen befindlichen Urkunden zur Geschichte der Neumark, ed. E. Joachim, red. P. van Niessen, Schriften des Vereins für Geschichte der Neumark, Heft 3, Landsberg a. Warthe 1895, nr 698; Regesta historico-diplomatica Ordinis S. Mariae Theutonicorum 1198-1525, Pars 1, Vol. 1: 1198-1454, ed. E. Joachim, red. W. Hubatsch, Göttingen 1948, nr 6012.

Minen willigin underthenigin horsam alle wege czuuoer gendiger lyver her^{a)} homeister, Ich thum euwerm grosmechtigin gnadin zu wissin, daz ich geritten waz kegin Costrin den neistin dinstag nach Reminiscere, vnd dar wordin mir desse ingeslossin briife irsten geantwort, dar euwer gnade wol verneymin in wort vnd horin, waz czitunge der von Bebirsteyn cuwirn gnadin von den ketczern verschriffit etc. Auch gnediger lyver her homeister; Ich thwnn euwirn grosmechtigin gnadiu zu wissin, wy eczlich redelich lwte vs deme lande by mir sint geweist zu uwerm lanceberg vnd vnsers ordins gute guner sint, mir in der varheit gesait vnd ghewarnit hawin, daz herczog hans von deme sagin thusent ketczer wil furen den polan zu hulffe, wen doch sy sint nicht^{b)} hulfflich. Gegeben zu Costrin dez dinstages nach Reminiscere anno xxxii^o

Vog[t]^{c)} der Nwin
Marke etc.

a) Wyraz nadpisany.

b) Przekreślone *hulwick* (?).

c) Uszkodzenie papieru.

2.

Gorzów, 29 IV 1432

Wójt Nowej Marchii [Heinrich von Rabenstein] informuje wielkiego mistrza zakonu krzyżackiego [Paula von Rusdorfa] o ruchach oddziałów husyckich, które z Brandenburgii wycofały się na tereny księstwa głogowskiego i prawdopodobnie zamierzają przeprowić się w okolicach Krosna za zgodą księcia Henryka IX.

Oryg.: Geheimes Staatsarchiv Preußischer Kulturbesitz Berlin-Dahlem, HA, XX, OBA, nr 6070. Papier 24 x 14,5 cm, ślad po pieczęci.

Adres: Dem Erwardigin homeister mit aller Erwardikeit Tag vnd nacht ane alles sumen grose macht lieth hir an

Reg.: Repertorium der im Kgl. Staatsarchive zu Königsberg i. Preussen befindlichen Urkunden zur Geschichte der Neumark, ed. E. Joachim, red. P. van Niessen, Schriften des Vereins für Geschichte der Neumark, Heft 3, Landsberg a. Warthe 1895, nr 703; Regesta historico-diplomatica Ordinis S. Mariae Theutonicorum 1198-1525, Pars 1, Vol. 1: 1198-1454, ed. E. Joachim, red. W. Hubatsch, Göttingen 1948, nr 6070.

Meynen gar willigin vnderdenigin gehorsam mit aller irbietunge. Nu vnd czu allen geczierten czuuoer. Erwirdiger gnediger liber her homeister. Ewir gnade geruche czu wissen, das die kettezer das land die^{a)} Alde marke haben gereumet vnd sint widder czu rugke vs geczogen. Suder was sie nu nehst gemeinen czu betriben vnd wo hen sie sich wellen wenden das kan ich noch nich gewissen, wy doch so sprict me gemeinlich. Sie sollen czien nach herczogen heinrichs lande vnd das der selbe herczog die ketczer mit willen czu Crossen solle durchlassen das sie dene muchte czien wo hen sie welden. Do si fugin die ketczer eren czog irst vf Besekow. Ich habe mein botschaft dohen geschit es das sie do negest cz[u]^{b)} Crossen werden durch gelassen das wil ich Ewirn gnaden vnuorczogen lassen wissen. Gegeben czu Landesber[g]^{b)} am dinstage nach Quasimogenti im xxxii^{en} jore

Voith der
Nuwenmarke

a) Przekreślone *la*.

b) Litera zatarta.

3.

Gorzów, 4 VII 1432

Wójt Nowej Marchii [Heinrich von Rabenstein] informuje wielkiego mistrza zakonu krzyżackiego [Paula von Rusdorfa] o ruchach oddziałów husyckich i zawarciu pokoju pomiędzy księciem Henrykiem IX a husytami.

Załącznik

Frankfurt nad Odrą, 3 VII 1432

List rajców Frankfurtu nad Odrą ostrzegających wielkiego mistrza przed możliwością ataku husytów na ziemię Zakonu.

Oryg.: Geheimes Staatsarchiv Preußischer Kulturbesitz Berlin-Dahlem, HA, XX, OBA, nr 6146. Papier 26 x 19,5 cm, załącznik 26 x 10,5 cm.

Reg.: Repertorium der im Kgl. Staatsarchive zu Königsberg i. Preussen befindlichen Urkunden zur Geschichte der Neumark, ed. E. Joachim, red. P. van Niessen, Schriften des Vereins für Geschichte der Neumark, Heft 3, Landsberg a. Warthe 1895, nr 710; Regesta historico-diplomatica Ordinis S. Mariae Theutonicorum 1198-1525, Pars 1, Vol. 1: 1198-1454, ed. E. Joachim, red. W. Hubatsch, Göttingen 1948, nr 6146.

Voith der
Nuwenmarke

Meinen gar willigen vndertenigen gehorsam, nu czu allen geczyten czuuoer. Erwirdiger gnediger lieber her homeister. Euwern gnade geruche czu wyssen, das Ich wolde haben edliche schutczen geschicket ken frankenfort als Ich noch euwern gnade vor dauon

habe geschriben So ist beÿ mir also hwte eyn Rathman vs der vorge dorchten stad geweset, vnd hat mir gefrÿt, das die ketzzer, uf genseyd, grosse glogaw, woll iiii mÿle wege czur Styne legen, vnd do geet ouch eyne Brugge ober die oder, So werde Ich von tage czu tage gewarnet, das die ketzzer alles nach vnsers ordens landem ÿlen. Ouch hat mir der selbe Rathman gesaget, das Ich das mit den schutzezen hen ober czusenden noch sulle lassen besteen, bis das sie czu frankenford vornemen, das dy ketzzer her abe czihen, So wellen sie mir das ane sumen lassen wissen. Ouch hat her mir vorbracht, das der herre herczog heinrich, sich hat mit den ketzern gefredet, vnd verdinget vnd gibt en x iiii^c gulden vnd lx vasse birs, das sie en vnd seÿn land sullen ober sehen. Ouch hat mir eyn gut frund gesaget, das die ketzzer kurezlich czu proge, eÿn gespreche haben gehat mit den polan vnd haben des koniges von polan Eldeste Son vor eÿnen konig czu behmen uff genomen, vnd wellen den polan hulfe thun, vnd haben sich genzlich uf vnsers ordens ergste mit en voreynget, vnd vorbund, doch so ist es, das die ketzzer In der Slesien, ader Im lande czu Sternberg nicht ober die oder komen, So truw Ich mit gots vnd hie der euern hulfe, ken dessin land, die oder wol czu weren, wy doch so gedenecke euern gnade ÿo vor dÿs land, ab die ketzzer wurden her czihen, so wolde Ich das euern gnad lassen wissen, das denn euern gnade dessen lande hulfe wolde senden. Geben czu la[n]dsberga) am frey[tag]e^{u)} nach visitationis mariae im xxxii Jare

Załącznik

Rathmannen czu
ffrankenford

Unsern fruntlichen willigen dienst voran bereid. Erwürdiger lieber herrn, vns ist czeytunge komen von den ketzern hwte do der sogar sÿlben flug vor mittage, das die ober komen synt, czur Styne ober die oder vnd legen In herczog Conrad lande vnd synnen her ab her czu komen na dem lande czu Sterneberg vnd vormuten vns, das sie uff vns vnd auch uff euch In die marke czihen werden, da wisse sich euern wirdikeit na czu schicken vnd bitten gutlich Ir wollet euern Steten das wyssin lassen vnd sie warnen, wes wir vorder czeitunge haben werden, wellen wir euch gerne wÿssen thun. Geben am donnerstage czitlich vormittage Anno domini etc. xxxii

a) Uszkodzenie papieru.

62
 Ich thün an den großmeistern, gunden, raten, die ich geereten, den meyn
 kosen, den meynen kumpfen nach kempfen von dem kunden mit desse kumpfen
 bruffe isten geantwete. Der vilde gunde wil vueren, in dem von dem kunden
 erumpel de von kumpfen, kumpfen gunden von der kumpfen in dem kumpfen
 gunden land des kumpfen. Ich thün an den großmeistern, gunden, raten, die ich
 erlich redet, die kumpfen lande bi mit dem kumpfen kumpfen kumpfen
 kumpfen ordne, gunde gunde mit mit hild kumpfen, gunde mit dem kumpfen
 kumpfen kumpfen von dem kumpfen thün kumpfen kumpfen kumpfen kumpfen
 doch si kumpfen mit dem kumpfen. Der vilde gunde wil vueren, in dem von dem kumpfen
 and kumpfen
 (Der vilde gunde wil vueren, in dem von dem kumpfen)
 mit dem kumpfen

List wójta nowomarchijskiego do wielkiego mistrza z 12 marca 1432 r. OBA, nr 6012

Eynen gewilligen vnderthänigen gehorsam. mit aller vnderthänigkeit. nu und an allen gegieten quade.
 Erwürdigen gnedigen lieben Herr Pawel Karp. Eynen guade geruchte zu wissen. das die Ketzger
 das land die ir. liebe musse haben gecummet. und sint wider zu ruste vs geagen. Siden
 was sie nu nicht geuene zu betriben. und wo sie sich wellen wenden. das kan ich nicht
 gewissen. nu das p spricht me gemeinlich. die sollen sich nach heragen heimliche lude. und das der
 p alle herag. die Ketzger. mit willen zu droffen solle durchlassen. das sie den Ketzger sich wo
 sie sich wellen. do p sich die Ketzger eren oss uss up beschow. noch habe man beschupf solten
 beschupf es. das sie so nicht an droffen tuden durch geliste. das wil ich aber vnder vmsagen
 lassen wissen. das zu ludest. a dursage nach. auch mo gedi.

Schrift der
 Nuwenm. K.

Dynges der
Mullersmaister

218c

U

Wen die waltigen unbetwungen gesehen sin mit dem quater gesehen geman, (Gott ist der gesehener) das
sich der waltigen unbetwungen gesehen sin mit dem quater gesehen geman, (Gott ist der gesehener) das
sich der waltigen unbetwungen gesehen sin mit dem quater gesehen geman, (Gott ist der gesehener) das
sich der waltigen unbetwungen gesehen sin mit dem quater gesehen geman, (Gott ist der gesehener) das
sich der waltigen unbetwungen gesehen sin mit dem quater gesehen geman, (Gott ist der gesehener) das
sich der waltigen unbetwungen gesehen sin mit dem quater gesehen geman, (Gott ist der gesehener) das
sich der waltigen unbetwungen gesehen sin mit dem quater gesehen geman, (Gott ist der gesehener) das
sich der waltigen unbetwungen gesehen sin mit dem quater gesehen geman, (Gott ist der gesehener) das
sich der waltigen unbetwungen gesehen sin mit dem quater gesehen geman, (Gott ist der gesehener) das
sich der waltigen unbetwungen gesehen sin mit dem quater gesehen geman, (Gott ist der gesehener) das

List wojsła nowomarchijskiego do wielkiego mistrza z 4 lipca 1432 r. OBA, nr 6146

Paweł Karp

**HENRYK IX GŁOGOWSKI AND JAN ŻAGAŃSKI AND THE HUSSITE
INCURSIONS OF 1432 – AS DESCRIBED BY THE GOVERNOR
OF NEUMARK IN HIS LETTERS
TO THE GRAND MASTER OF THE TEUTONIC KNIGHTS**

Summary

In the history of the Hussite movement, the year 1432 stands out because of the significant military and diplomatic successes. The Bohemians ventured then abroad (so-called 'beautiful raids'). In March, having crossed Silesia and Lusatia, they invaded Brandenburg and got as far as Berlin. In order to save their lands from the ravages of the war, Frederick I, Margrave of Brandenburg, Elector of Saxony, and numerous Silesian dukes and noblemen of the Jauer-Schweidnitz and the Breslau duchies were forced to agree on a truce with the Hussite leaders. The biggest success of the Bohemians, however, was their appearance at the Council of Basel.

This paper presents the letters from the Governor of Neumark, Heinrich von Rabenstein, to the Grand Master of the Teutonic Knights, Paul von Rusdorf – sent over the period of March-July 1432. They make for interesting reading about Henryk IX and Jan Żagański's stance on the threat of the Hussite wars on their lands.

In the first letter, of March 18, sent from Kostrzyn (Germ.: Küstrin), the governor warned the Grand Master that the duke Jan Żagański supposedly was going to come to Poland's rescue with a 1,000-strong army against the Teutonic Order. The second letter, of April 29, sent from Gorzów (Germ.: Landsberg), informed of the Hussites' retreat from Brandenburg – "nach Herzogen Heinrichs lande". The third letter, of July 4, also from Gorzów, presented the provisions of the truce between the Duke of Glogau and the Hussites. Henryk IX had to pay 1,400 guilders and, also, provide the Bohemians with 40 barrels of beer.

The letters come from the collection of Geheimes Staatsarchiv Preussischer Kulturbesitz Berlin-Dahlem.